

Streszczenie

Celem autora niniejszej pracy było przedstawienie problemu depresji w Kościołach mniejszościowych w Polsce; szczególnie w społeczności ewangelikalnej Kościoła Zielonoświątkowego. Obszar pracy badawczej obejmował wspólnoty wyznaniowe wyżej wymienionego Kościoła, które charakteryzują się wieloletnim okresem działalności na terenach Polski. Posiadają one strukturę eklezjalną (jako wspólnota zborów) i zostały wybrane losowo z różnych zakąteków RP.

Ewangelikalizm Kościoła Zielonoświątkowego na terenach polskich obejmuje okres ponad 100lat. Pracę duszpastersko-misyjną w celu pomocy ludziom i zakładania zborów inicjowały różne wspólnoty należące do przebudzeniowego ruchu protestanckiego. Podejmowały się tego działania najczęściej osoby z różnych kultur poszerzając w ten sposób wspólnoty zborowe. Początki pracy eklezjalnej łączyły z sobą różne typy pobożności, odmiennej od kanonów katolickich. Rozwój liczebny polskiej społeczności Kościoła Zielonoświątkowego przebiegał powoli. Po przemianach ustrojowych w Polsce Zielonoświątkowcy uzyskali zupełnie nowy obszar dla rozwoju, umożliwiło to mocniejsze włączenie się w życie społeczne oraz pracę charytatywną. Niosło to za sobą również nowe problemy i wyzwania takie jak między innymi depresja wśród osób wierzących.

Kościół Zielonoświątkowy w Polsce podstawę doktrynalną głównie upatruje w klasycznych założeniach Reformacji – *sola Scriptura, solus Christus, sola gratia* – dodając do tego swoją własną wrażliwość pobożnościową. Jak wszystkie wspólnoty ewangelikalne, Kościół Zielonoświątkowy akcentuje głównie przeżycie „nowego narodzenia”, czyli świadomego zawierzenia Bogu. Ponadto podkreśla aktualność i ponadczasowość Słowa Bożego. Pismo Święte jest jedyną normą życia i wiary. Centralnym punktem soteriologii stanowi odkupieńca śmierć Chrystusa z powodu miłości do grzeszników. Treści przekazu biblijnego i historii życia Mistrza z Nazaretu oznaczają pełną akceptację Pisma Świętego a miłość do Jezusa Chrystusa jest powszechnie deklarowana przez członków badanych wspólnot wyznaniowych.

Przedmiotem badań jest zdrowie psychiczne osób wierzących w Kościele mniejszościowym jakim jest Kościół Zielonoświątkowy. W badaniu posłużono się doborem celowym, który stanowi przedmiot zainteresowania, czyli miejsce zborów oraz grupy zborowników. Zostały one przeprowadzone w Kościele Zielonoświątkowym skupiającym 236 zborów w których jest około 20000 członków i około 8000 sympatyków.

Wypełnienie ankiet przeprowadzono wśród członków lokalnych kościołów. Próba badawcza to grupa mieszana mężczyzn i kobiet w przedziale wiekowym od 18-75 lat.

Niniejsza rozprawa jest próbą ujęcia problemu zdrowia psychicznego w Kościele Zielonoświątkowym z uwzględnieniem depresji. Obserwacji poddane są formy zaangażowania w działalność kościelną osób nią dotkniętych oraz ich przeżycia z czasu zmagań prozdrowotnych. Są wśród nich osoby aktywne w lokalnych zborach, nie mające doświadczenia w pracy duszpasterskiej, ale chętne do pomocy innym. Zasadniczym celem dysertacji ma być odpowiedź na pytanie: jakie czynniki w największym stopniu wpłynewyły na relacje międzyludzkie. Czynniki te z jednej strony powodują, że osoba dotknięta tym problemem może być traktowana jako reprezentant chorego pokolenia, z drugiej jednak rysują obraz osoby, której życie wykracza poza typowe przeżycia, ponieważ ukazuje złożoność owych czynników oraz dogłębne przeobrażenia tożsamości.

Przeprowadzone badania ujawniły rozdźwięk pomiędzy dyskusem o uzdrawieniu a dyskusem o przemianach teologicznych w relacjach kościelnych jak i osobowych.

W początkowej części pracy autor przedstawia ogólne zagadnienia z dziedziny antropologii i psychologii w odniesieniu do cech ewangelikalizmu wraz z wybranymi elementami doktrynalnymi tego nurtu chrześcijaństwa. W niniejszej dysertacji zastały przeprowadzone badania empiryczne jak i również studia literaturowe. Głównym celem przeprowadzonego badania jest pokazanie problemu depresji w zborach oraz w jakim stopniu duszpasterze kościelni mogą podjąć próbę pomocy osobom dotkniętym tym problemem.

Struktura pracy składa się z pięciu rozdziałów. Jej pierwsza część obejmuje rozdziały o charakterze teoretycznym z zakresu antropologii i psychologii. Druga jej część stanowi przedstawienie wyników przeprowadzonych badań z uwzględnieniem eklezjalnego środowiska, w którym się znajdują zborownicy.

Rozdział pierwszy przedstawia środowisko otaczającego nas świata nauki i wiary, wartości wyznawane przez ewangelicznych chrześcijan, ze szczególnym wyeksponowaniem transcendencji oraz jej roli i funkcji w życiu duchowym osoby wierzącej. Główna uwaga została skupiona na antropologii, która również ma wpływ na środowisko kościelne i wyznawane tam zasady. Przedstawiona jest jej kluczowa rola w życiu człowieka po przez zachowania wykraczające poza określone przez system religijny. Pokazuje też specyfikę i różnorodność spojrzenia na antropologię w powiązaniu teologii z psychologią, które ma coraz szersze znaczenie we współczesnym świecie.

Rozdział drugi koncentruje się na ogólnym wprowadzeniu do psychologii oraz na etapach i czynnikach, które skłaniają do przyjęcia w życiu określonej postawy. Podejmie próbę przyporządkowania tych cech wraz z ich czynnikami do różnych postaw życiowych. Przybliża również problemy nasilających się przejawów depresyjnych w kontekście działalności kościelnej i jej wpływów w okresie chorobowym. Analiza prowadzona jest przede wszystkim pod kątem wpływu depresji na życie moralne i religijne.

Rozdział trzeci to istotny rozdział rozprawy. Zaprezentowane są w nim, w oparciu o ogólnodostępne materiały naukowe, metody badawcze i proces ich tworzenia z punktu widzenia nauk socjologicznych, pedagogicznych i psychologicznych. W rozdziale tym opisane zostały różne metody przeprowadzanych badań. Główną techniką jest kwestionariusz pytań, popularnie nazywany ankietą. Celem ankiety jest poznanie specyfiki choroby, charakteru czy też zależności otaczającego środowiska. Inną techniką, która jest wspomagająca, to obserwacja. Ta czynność pozwala gromadzić dane drogą spostrzeżeń. Obserwacja będzie otwarta i swobodna, ale także ukryta. Po zebraniu danych z obserwacji zostaną one skategoryzowane do faktów, zmienności procesów i stosunków w badanej grupie (zborze) oraz osobie. Metoda indywidualnych przypadków zostanie zastosowana z uwagi na charakter prowadzonych badań i związaną z nimi problematykę indywidualnych i bardzo osobistych doświadczeń osób badanych. Dalej przedstawiona jest metodologia pracy, zawarta w opracowaniu, stan badań oraz zakres uwzględnionych konglomeratów.

Jest to istotna część badań, która powstała w oparciu o ankietę skierowaną do zborowników. Zawierała ona pytania dotyczące różnych zagadnień z dziedziny życia osobistego jak i społecznego w danej wspólnocie. Wyniki odpowiedzi zborowników są zestawiane w tabelkach i na wykresach. Opis metody badawczej oraz struktura wyników badań zamyska tę część rozprawy. Autor również analizuje wyniki wypowiedzi pod względem normatywnym, oraz przedstawił istotne zagadnienia i rozstrzygnięcia dotyczące problemu depresji w Kościele oraz wnioski dotyczące zrozumienia oddziaływania teologicznego i posługi w omawianym Kościele.

Rozdział czwarty przedstawia powrót człowieka do zdrowych relacji, jego zaangażowanie w życiu po powrocie z okresu choroby. Dużo miejsca zajmie w nim opis życia religijnego, związku z Bogiem, relacji z Jego kościołem, które odzwierciedlają osobiste pragnienia i nadzieję na odrodzenie życia.

Zasygnalizowana będzie potrzeba konkretnej pracy, jaką trzeba wykonać w kontekście przemian teologicznych i rodzącej się świadomości wyborów religijnych. Zasadniczym zagadnieniem jest przedstawienie procesu wykluczenia z życia społecznego i kościelnego, trudności pojawiających się w życiu religijnym i społecznym w różnych okresach choroby. W tym rozdziale pojawia się również odwołanie do antychrześcijańskiej nagonki i jej negatywnych skutków, czyli tzw. „braku przyjęcia w pełni uzdrowienia”. Wspomniane doświadczenia zostaną rozpatrzone jako czynniki, które pogłębiły wyjątkową więź z Chrystusem. Wywodzą się one z profilaktyki, która jest jedną z najlepszych rzetelnych metod, by właściwie pomóc danej jednostce w jej indywidualnych słabościach.

Rozdział piąty przedstawia profilaktykę w oddziaływaniu duszpasterskim oraz dalsze wsparcie w leczeniu depresji w życiu danej jednostki z teologicznego punktu widzenia. Jako równoległe wsparcie po medycznych i psychologicznych metodach leczenia. Prezentuje trudne początki życia po powrocie z okresu choroby. Przybliży zagadnienie tożsamości, symbolicznego powrotu i udziału rodziny i innych środowisk w działaniach terapeutycznych. Pokazuje także, w jakim stopniu pomoc duszpasterska pozostaje obecna w świadomości każdego z nich. Wskazówki pastoralne to wspieranie działania profilaktycznego, które pozwala na minimalizację objawów i skutków depresji, promując tym samym postawy i zachowania zapobiegające chorobie. Dodatkowo zanalizowano uwarunkowania pełnienia urzędu oraz posługi pastora na tle struktury kościelnej. Sama posługa duchownych na tematy związane z depresją pokazuje panoramę urzędu duszpasterza w polskich wspólnotach. Służba duchownych ukazana jest pod kątem ich zadań i obowiązków oraz wymogów powołania na duchownego. Autor analizuje również zagadnienia statusu pastora w omawianych wspólnotach kościelnych. Opisane jest także, jak istotne i pomocne jest zrozumienie oddziaływania teologicznego w polskich wspólnotach ewangelikalnych w radzeniu sobie z depresją. Oddziaływanie teologiczne traktowane jest jako wsparcie podczas leczenia depresji, obok duszpasterstwa i farmakoterapii.

Pracę zamyka zakończenie, które jest podsumowaniem całości. Badanie pokazało narastający problem związany z depresją. Najczęściej jest to wynik stresu w życiu codziennym. Schorzenia psychiczne, naruszające prawidłowość funkcjonowania różnych sektorów życia ludzkiego, zaburzają również sferę życia religijnego, powodując zniekształcenie lub zmiany w zakresie życia intensywności procesów religijnych. Pozytywne rozwiązanie kryzysu prowadzi do integracji osobowości i uodpornienia na trudne sytuacje, co w wymiarze religijnym powinno wiązać się z szczególnym typem nawrócenia. Wskazuje

nam, że oddziaływanie duszpasterskie jest pomocne co potwierdza wcześniej założone tezy, że leczenie w połączeniu z zajęciami terapeutycznymi sprzyja ogólnemu rozwojowi psychospołecznemu u zborowników jak i sympatyków, przy równoczesnym wzroście umiejętności motywacji i akceptacji życiowej. Udowadnia, że wspólny obrządek sprawowania kultu oraz nauczanie religijnego pozytywnie wpływają na motywację do działania w społeczności kościelnej oraz radzenia sobie z problemami w codziennym życiu.

Samo badanie potwierdziło, że depresja jest nie tylko problemem w naszym codziennym życiu ale jest to również narastający problem w Kościołach mniejszościowych. Zwłaszcza w Kościele Zielonoświątkowym jest to wstydliwy i drażliwy temat, z którym musi zmierzyć się współczesny Kościół i to nie tylko protestancki.

Wolkeis

Summary

The subject of investigation is situated in the line of research related to the Christian who have a problem with depression. Nature of the Christian and its relationship to the church institution.

The aim of the author of this study was to present the problem of depression in minority churches in Poland, with an emphasis on the evangelical communities of the Pentacostal Church. The area of research work included those religious communities. They are characterized by many years of activity in Poland. They have an ecclesial structure (community of churches). They were chosen randomly from different parts of Poland. The history of evangelicism in Poland covers a period of about 100 years. The work of the church was initiated by various communities belonging to the Protestant revival movement. Most often they come to church communities from different cultures. The beginnings of ecclesial work were characterized by an encounter between different cultures and different piety. The numerical development among the Polish community of the Pentacostal Church was slow and it is culturally different from the canons of Catholic faith. After the political changes in Poland, Pentecostals gained a completely new area for development, which enabled them to become more closely involved in social life and charity work. Which of course also brought new problems and challenges. In Poland, Pentecostals see the doctrinal basis mainly in the classic assumptions of the Reformation - sola Scriptura, solus Christus, sola gratia - adding to it its own piety sensitivity. Like all evangelical communities, Pentacostal Church emphasizes mainly the experience of a "new birth", that is, consciously entrusting to God. Moreover, it emphasizes the timeliness of the Word of God and its timelessness. The Word of God is the only standard of life and faith. The heart of soteriology is Christ's redemptive death out of love for sinners. Thus, the content of the biblical message and the life story of the Master of Nazareth means his full acceptance. Thus, love for Jesus Christ is commonly declared by the members of the surveyed religious communities. The subject of the research is the mental health of believers in the minority Church. The study uses purposeful selection that is of interest, like the place of the congregations and the group of congregants. They were conducted in the Pentecostal Church with 236 congregations with about 20,000 members and about 8,000 supporters. The questionnaires were completed among members of local churches. The research sample is a mixed group of men and women aged 18-75 years.

This dissertation is an attempt to describe the problem of mental health in the Pentecostal Church with depression in mind. The forms of involvement in the Church

activities of those affected by it and their experiences from the time of pro-health struggles are subject to observation. They include people who are active in local churches, have no pastoral experience, but are willing to help others. The main goal of the dissertation is to answer the question: what factors influenced interpersonal relations to the greatest extent. On the one hand, these factors mean that a person affected by this problem can be treated as a representative of the sick generation, but on the other hand, they paint a picture of a person whose life goes beyond typical experiences, because it shows the complexity of these factors and profound transformations of identity. The conducted research shows that the dissertation also revealed a gap between the discourse of healing and the discourse of theological changes in church and personal relations.

In the initial part of the work, the author presents general issues in the field of anthropology and psychology in relation to the features of evangelicalism, along with selected doctrinal elements of modern Christianity. This dissertation includes empirical research as well as literature studies. The main goal of the study is to show the problem of depression in churches and to what extent church priests can try to help people affected by this problem.

The structure of the work consists of five chapters. Its first part includes theoretical chapters in the field of anthropology and psychology. The second part presents the results of the research carried out, taking into account the ecclesial environment in which the congregations are located.

The first chapter presents the environment of the world of science and faith around us, the values professed by evangelical Christians, with particular emphasis on transcendence and its role and function in the spiritual life of the believer. The main focus is on anthropology, which also has an impact on the ecclesial environment and the principles professed there. Its key role in human life is presented through behaviors beyond those defined by the religious system. It also shows the specificity and diversity of the approach to anthropology in connection with theology and psychology, which is increasingly important in the contemporary world.

The second chapter focuses on a general introduction to psychology and on the stages and factors that lead to a certain attitude in life. He will try to assign these features along with their factors to various life attitudes. It also presents the problems of increasing depressive manifestations in the context of church activity and its influence in the period of illness. The analysis is conducted primarily in terms of the impact of depression on moral and religious life.

The third chapter is an important chapter of the dissertation. Based on generally available scientific materials, research methods and the process of their creation from the point of view of sociological, pedagogical and psychological sciences are presented. This chapter describes the various research methods that are carried out. The main technique is a questionnaire, popularly known as a survey. The aim of the survey is to find out about the specificity of the disease, as well as the nature or dependence of the surrounding environment. Another technique that is supportive is observation. This activity allows you to gather data through insights. Observation will be open and free, but also hidden. After collecting the data from the observations, they will be categorized according to facts, variability of processes and relations in the studied group (congregation) and the person. The method of individual cases will be used due to the nature of the research and the related issues of individual and very personal experiences of the respondents. The methodology of the work is contained in the study. The state of research and the scope of the conglomerates taken into account are also presented. Significant part of the research was based on a survey addressed to the congregation. It contained questions on various issues in the field of personal and social life in a given community. The results of the assemblers' responses are summarized in tables and graphs. The description of the research method and the structure of the research results close this part of the dissertation. The author also analyzes the results of the statements in terms of normative standards. Presented important issues and solutions regarding the problem of depression in the Church. Conclusions on the understanding of theological impact and ministry in the Church.

Chapter four presents a person's return to healthy relationships, his involvement in life after returning from the period of illness. Much space will be devoted to the description of religious life, relationship with God, relationship with His church, which reflect personal desires and hopes for the rebirth of life. The need for concrete work to be done in the context of theological changes and the emerging awareness of religious choices will be signaled. The main issue is to present the process of exclusion from social and church life, difficulties that arise in religious and social life in various periods of illness. In this chapter there is also a reference to the anti-Christian campaign and its negative effects, like "Not fully accepting healing." These experiences will be considered as factors that have developed a unique relationship with Christ. They come from prophylaxis, which is one of the best reliable methods to properly help a given individual in their individual weaknesses.

Chapter five presents prophylaxis in pastoral influence and further support in the treatment of depression in the life of a given individual from the theological point of view. As

a parallel support after medical and psychological treatment methods. It presents the difficult beginnings of life after returning from the period of illness. He will discuss the issue of identity, symbolic return and participation of the family and other environments in therapeutic activities. It also shows the extent to which pastoral assistance remains present in the consciousness of each of them. Pastoral guidance is to support preventive action that allows you to minimize the symptoms and effects of depression, thereby promoting attitudes and behaviors that prevent the disease. Analyzing additional conditions for fulfilling the office and ministry of a pastor. The ministry of the clergy on this subject is important in the shaping office of the priest in Polish communities. The ministry of ecclesiastic is presented in terms of their tasks and duties as well as the requirements of appointing them. The author also analyzes the issues of the status of a pastor in the discussed church communities. It also describes how important and helpful it is to understand the theological impact of Polish evangelical communities in dealing with depression. Treated in parallel as support treatment of depression.

The work ends with an ending that sums up the whole thing. The study showed a growing problem with depression. Most often it is the result of stress in everyday life. Mental illnesses that violate the normal functioning of various sectors of human life, also disturb the sphere of religious life, causing distortion or changes in the intensity of religious processes in life. A positive solution to the crisis leads to the integration of personality and resistance to difficult situations, which in the religious dimension should be associated with a specific type of conversion. It shows us that pastoral influence is helpful, which confirms the previously assumed theses that treatment in combination with therapeutic activities promotes the overall psychosocial development of congregators and sympathizers, while increasing the skills of motivation and life acceptance. It proves that the common rite of worship and religious teaching have a positive effect on the motivation to act in the church community and to deal with problems in everyday life.

We can notice that the conducted research has shown us a significant and growing problem, which is depression among the congregation. This is a fact that the modern Church must face, and not only the Protestant one.

Wojciech